

TI
6316

MAREA REUNIUNE „CELE TREI CRIȘURI“
DIN JUDEȚUL BIHOR ȘI ORADEA-MARE

Publicațiile secției de propagandă
»Crișul Negru«
No. 4.

ADUNAREA DE LA ALBA-IULIA

— 1 DECEMBRIE 1918. —

DE
ALEXANDRU CIURA

ORADEA-MARE

1920

*Provan Mica
troub. in okropot
@ Chy 1920*

DH
217

[24.754]

ATS 17 217

Inainte de adunare

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ

R. S. S. I. A

1973 / 20
Iunie nr. 50

266 / 180

ÎN ZIUA CEA DE JUDECATĂ...

— În ajunul adunării dela Alba-Iulia. —

*În ziua cea de judecată,
Când faț'n cer cu Domnul sfânt,
Latina gintă va fi întrebată,
Ce ai făcut pe-acest pământ?*

Ea va răspunde sus și tare...

Ce va răspunde?

*Ce va răspunde Latina ginta-Neamul Românesc
din Ardeal și Țara Ungurescă în clipa istorică înăl-
țătoare, când cătușele sclăviei de veacuri s'au sfă-
râmat la picioarele ei?*

*Cum va îndrăzni să-și ridice glasul, după
atâtea umilințe; cum va încerca să-și ridice brațele
spre Libertatea mântuitoare, când ele poartă încă
urmele lanțurilor urgisite, ce i-au pătruns până la
măduva oaselor?*

*Cum va răspunde când paloșul stăpânilor de
ieri, mai fulgeră încă deasupra capetelor noastre, și
călăii mai au destule ștreanguri ca să ni-le atârne
de gât?*

* * *

Ea va răspunda totuși!

Ea va răspunde sus și tare: Slavă Ție Dumnezeule Atotputernic; și mărire Ție Geniu al Neamului Românesc, că ne-ai învrednicit să ajungem, după atâtea veacuri de amar-ceasul sfânt al libertății!

„Pornit-am sub pavăza biruitoare a Acvilei Romane, pe plaiurile Danubiului, ca să rămânem, mai apoi, sclavi în propria noastră țară.

„Veacuri au trecut, și când Sentinela Romană ne-a adus vestea dureroasă, că Roma nu mai este, ne-am plecat și noi capul în țărână și am plâns cu amar . . .

„Eram ruși acum de sînul și brațul ocrotitor al Romei; eram o neînsemnată epavă, un rest dintr'o grandioasă corabie naufragiată, asvârlit la mal.

„Am răbdat și am tăcut.

„Am robotit în glia străinului. pe care am stropit-o cu sudoarea și lacrimile noastre.

„Am fost boi de jug și cal de ham, și din vreme în vreme, când paharul era plin cu vîrf, ca o amintire ștearsă a obârșiei noastre, puneam mîna pe coase și pe topoare, și isbiam la mir pe asupritori.

„Dar tot noi eram cei călcați în picioare, cei frânți în roată cei spânzurați, la încrucișarea drumurilor.

* * *

„A venit mai apoi — după veacuri de suferințe — cumplitul măcel al răsboiului.

„Am fost trimiși ca vitele la abator. Ne-am dus cu gândul că ni se face și nouă, dreptate, după atâtea jertfe! Am sîngerat pe toate fronturile, sute de mii și nu știm pentru cine; nu știm pentru ce.

„Știm însă, că cei rămași acasă, au fost târași în temnițe, au fost palmuiti, scuipați și bătuți până la sânge;

„Știm că ni s'au închis atâtea școli cu forța; că s'a alcătuit un drept de alegere cu excluderea noastră;

că ni s'a luat dreptul să cumpărăm, măcar cu banii noștri, un jugăr de pămînt, pentru care suferiam și muriam;

că s'a proiectat o nouă arondare a comitatelor, cu scopul fățiș, ca drepturile noastre să nu poată eși la iveală. nici în proporția de pînă acum;

că sute de mii de dorobanți — sânge din sângele nostru — au murit moarte de eroi pecoastele Carpaților, ca să ne scape din sclavie.

Le știm toate!

Am răbdat și am tăcut.

„De-acum nu mai răbdăm!

„În virtutea principiilor fixate de prezidentul

*Wilson, avem și noi dreptul să ne hotărîm soarta,
după cum dorim.*

*„O spunem pe șleau, și dacă va fi lipsă, vom
pacellui-o cu sângele nostru :*

*Dorim desrobirea noastră de sub jugul Austro-
Ungar ;*

„Dorim Unirea tuturor Românilor ;

„Trăiască România Mare !“

Adunarea

Ziua de 1 Decembrie va fi scrisă cu litere de aur în istoria neamului românesc.

Hotarele, cari despărțiau pe frații de același sânge, s'au rupt și o horă mândră s'a încins peste întreaga țară Românească: dela gurile Nistrului până la malurile Tisei.

Dumnezeul popoarelor a primit jertfa ce o adusese neamul nostru: jertfa de lacrimi și suferințe și jertfa de sânge vărsat sub steag strein, până am ajuns să ne încheiem și să ne strângem rândurile sub același steag.

În ajun ninsese toată ziua; a nins și noaptea, și în zorii zilei de 1 Decembrie. Când ne grăbeam la tren, era o zăpadă mare, prin care răzbăteam cu greu. Trenuri lungi, pline cu soldați germani treceau pe dinaintea noastră. Ei priveau cu mirare la oamenii îmbrăcați în haine de sărbătoare și la steagurile ce fălăiau mândre, ia soarele dimineții. După ce ne-au întrebat ce este și unde mergem, au rămas posomorâți și duși pe gânduri. Așa va fi și pe la noi acasă — zise unul. Vedeau ei bine, că lumea cea veche s'a răsturnat, și că în locul ei vine o lume nouă, în care oamenii vor fi frați și nu va mai fi tiran și asuprit.

Ei se gândeau acasă, dar patria lor era departe, departe...

Înțelegeau că *este* o dreptate pe lumea asta, și că ei vor avea să sufere mult pentru a-și ispăși păcatele și nenorocirea ce au adus-o peste lume, în frunte cu Kaizer-ul lor.

Noi care am suferit și am îngenunchiat atâtă vreme sub steag străin, mergeam la sărbătoare; iar ei, cari voiau lumea întreagă, mergeau cu capul plecat, ca cei învinși, pe cari i-a ajuns dreapta judecată a lui Dumnezeu.

* * *

Sosesc trenurile de pe văile celor două Târnave întâlnindu-se la Blaj.

E un chiot și o voce bună, ca la nuntă. Ce păcat că e iarnă, căci tot trenul ar fi una floare, și una frunză verde!

Satele în frunte cu preoții, cu steaguri mari și frumoase, umplu vagoanele, fluturând steagurile prin ferestrele și uile vagoanelor. La fie-care stație, la fie-care haltă ori-cât de mică ar fi aceea, trenul trebuie să se oprească. Oamenii curg din toate părțile, cum se revarsă pe raiele pe coaste, în ploile primăverii. Muntenii coboară și ei pe coaste... în straie albe, cu căciuli albe... abia îi deosebești cum vin prin zăpada cea mare de pe câmpia Murășului, Nu mai steagurile lor flutură în aer, vestind bucuria marelui praznic național.

La gara din Teiuș aflăm despre moartea viteazului stegar *Ioan Arion*, împușcat în ajun, de gardiștii săcui, cari au tras și asupra trenului cu mitraliere. A murit ca un viteaz, cu steagul în mâni, strigând: „Trăiască România-Mare!“ A fost înmormântat, după cum se cuvenia, cu paradă militară.

* * *

Iarăși ni se încrucează drumul, cu trupele germane. Aceștia erau pedestri și veniau în șiruri foarte lungi, urmați de tunurile grele. Au cerut voie să treacă prin Alba-Iulia, căci pe acolo le era drumul. Li-s'a răspuns, să treacă prin altă parte, ocolind orașul, ca să nu se întâmple tulburări.

Nemții s'au supus, și au plecat, prin zăpadă și noroiu, pe alte cărări. Era din partea noastră o îndrăzneală, la prima vedere, căci germanii, cu tunurile grele ce aveau, în câteva minute ar fi putut nimici orașul, făcându-l una cu pământul. Dar curajul lor cel grozav de mai înainte, nu-l mai aveau. Erau un popor învins... grupuri împrăștiate de oameni necăjiți, ce se târau cu greu prin câmpia plină de zăpadă și noroiu, cu gândul spre casă. Cât de departe era patria lor! Câte vor mai avea să sufere, până să o revadă! Căci din ei se vor prăpădi pe drumuri, în țară străină, de ger și de foamă!...

Neamțul cel grozav și puternic de altă dată,

era acum un popor necăjit și umilit, de care îți era milă...

* * *

Ajunși în Alba-Iulia, ne-am pierdut în mulțimea, ce mișuna pe uliți. Eram om lângă om, prin noroiu și zăpadă, și oamenii curgeau într'una la adunare, ca valurile unui râu uriaș. Veniau pe jos, cu steaguri, în frunte cu preoții — unii chiar în patrafir — în haine de sărbătoare, purtând table cu inscripția: Trăiască România-Mare „Vrem unirea“. „Unirea cu Țara românească!“

Treceau căruțe cu oameni ce grăbiau la adunare; și automobile se strecurau, răzbind de abia prin mulțimea ce umpluse orașul, ca o revărsare de ape mari...

Oameni ce nu se văzuseră ani de zile, în cursul războiului cumplit se întâlneau și se îmbrățișau cu lacrimile în ochi; oameni pe cari îi credeai morți în văltoarea războiului, îi întâlneai la ori-ce colț de stradă. Era un praznic și o bucurie, cum n'am mai pomenit: *praznicul învierii neamului*.

Drumul spre cetate l-am făcut cu greu. Un grup de ofițeri din România sosește într'un automobil. Era o bucurie nebună... lumea îi purta pe brațe. Cum se strecuraseră ei până aici, când trupele române erau numai în Secuime?

Porțile cetății erau împodobite cu steaguri naționale.

Garda națională din Munții Abrudului, ținea

rânduiala. Când am trecut pe sub poarta a doua, am ridicat ochii spre temnița, în care a fost închis Horea. Gardișii naționali stau în preajma ei, în straie albe, cu puștile la umăr.

Când am ajuns apoi, cu mare greu, în sala cea mare, unde s'a ținut adunarea, am văzut la tribună, pe toți fruntașii neamului. Steagul românesc, și steagurile tuturor popoarelor ce au luptat pentru biruința dreptății erau atârinate pe perețele din fund: cel francez, italian, englez, american, belgian...

Bătrânul Badea Gheorghe Pop de Bișești a deschis adunarea, cu lacrimile în ochi. Spunea, ca dreptul Simion din Biblie, că mulțumește lui Dumnezeu, că a putut vedea și această zi măreață, încheiând cu: „Acum slobozește pe robul tău, Doamne“, după vorba psalmistului.

Vorbirile care de cari mai frumoase se țineau lanț. A vorbit Dr. I. Suci, V. Goldiș, I. Maniu, Șt. C. Pop și alți fruntași ai noștri și a fost o izbucnire de veselie și de lacrimi când s'a proclamat *unirea necondiționată cu Patria-mamă*.

* * *

Am pornit apoi cu toții spre câmpia din cetate, unde erau adunați sătenii. Era o pădure de steaguri. Satele erau adunate în grupuri, avându-și steagul lui fie-care grup. Și când au prins a fâlfâi steagurile, părea că tot pământul s'a mișcat din temelii.

Unde mai era putere omenească, să impiedice hotărârea acestui popor, care după veacuri de robie ajunsese să fie și el odată stăpân, pe moșia strămoșească ?

Au urcat la tribună Vlădici și fruntași mireni și chiotul poporului răzbătea până departe și steagurile românești flăcău mândre și amenințătoare, ca o amenințare de vijelie, care ar mătura tot ce ar îndrăzni să-i stea în cale.

Horea, Cloșca și Crișan, cari au murit moarte de martir, și au suferit între zidurile acestei cetăți, puteau să tresară acum de bucurie în gropile lor uitate, înțelegând că moartea lor nu a fost zadarnică.

Și, soldatul invalid, care tremura la poarta cetății în uniformă de onor, cu două decorații de aur, cerând mila trecătorilor încă își va fi dat seama, că toate suferințele îndurate de Românii Ardeleni sub steag străin, erau răsplătite acum cu prisosință.

* * *

Adunarea a fost condusă de președinții Gheorghe Pop de Băsești, episcopii Ioan I. Papp și Dr. Demetriu Radu; vicepreședinții: Dr. T. Mihali, Dr. Ștefan C. Pop, Ioan Flueraș; notari: Dr. Al. Fodor, Dr. Sever Miclea, Dr. C. Brediceanu, Dr. S. Dragomir, Dr. L. Oanea, Dr. I. Ciser, Dr. Ionel Pop și Dr. Gh. Crișan.

Ce s'a hotărât în această adunare istorică, se poate cupinde în câteva rânduri:

Unirea necondiționată cu „Țara românească“ libertate, egalitate și frățietate pentru toate popoarele României-Mari;

deplina libertate a cultului religios pentru toți cetățenii;

impăământinirea (dreptul la pământ) al tuturor țăranilor.

Dar să dăm în întregime protectul de rezoluție (hotărârea), ce s'a luat acolo.

I. Adunarea națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara-Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 1 Decembrie n. (18 Nov. v.) 1918, decretează unirea acelor Români și-a tuturor teritoriilor locuite de dânsii, cu România. Adunarea națională proclamă indeosebi dreptul înalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Murăș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor susindicate (de mai sus) autonomie provizorie, până la întrunirea constituantei aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, adunarea națională proclamă următoarele:

1. Deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fie care popor se va întruni, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi (persoane) din sânul său și fiecare

popor va primi drept de reprezentare în corpurile legitime și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor, ce-l alcătuiesc.

2. Egala îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională, pentru toate confesiunile (religiile) din stat.

3. Infăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic, pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe, în vârstă de 21 de ani la reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4. Desăvârșita libertate de presă, asociere și întrunire, libera propagandă a tuturor gândurilor omenești.

5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri, desființând fidei-comisele și în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, i-se va face posibil țărânului să-și creeze o proprietate (arător, pășune pădure) cel puțin atât, cât să o poată munci el și familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare e pe deoparte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potențarea producției.

6. Muncitorimei industriale i-se asigură aceleași drepturi și avantaje, cari sunt legiferate în cele mai avansate state din apus.

IV. Adunarea națională dă expresiune dorinței

sale, ca congresul de pace să infăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această adunare națională, salută pe frații lor din Bucovina scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare și uniți la țarămamă, România.

VI. Adunarea națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate până acum de monarhia Austro-Ungară, anume națiunile: Ceho-Slovacă, Austro-germană, Jugo-Slavă, Polonă și Ruteană, și hatărește ca acest salut să se aducă la cunoștința tuturor acestor națiuni.

VII. Adunarea națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi Români, cari în acest războiu și-au vărsat sângele pentru infăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea națională dă expresiune mulțumitei și admirațiunii sale tuturor puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru războiu, au scăpat civilizațiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara

1473/28 266/80

Ungurească, adunarea națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română, ori când și pretutindeni, față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile, pe cari le va afla necesare, în interesul națiunei.

* * *

Aceasta e marea adunare dela Alba-Iulia, ținută la 1. Decembrie 1918.

Poporul românesc n'a avut așa adunare înălțătoare de cât adunarea de pe Câmpia libertății, ținută în Blaj la 3/15 Maiu 1848.

Atunci și-a lepădat lanțurile sclăviei și a declarat: „nu voi asupri pe nimeni, dar nici nu voi suferi să fiu asuprit“.

Iar acum, ca popor liber și mândru, a întins mâna fraților din Țara românească declarându-se unit cu ei pentru totdeauna.

Și așa, din îndurarea lui Dumnezeu și vitejia trupelor românești, ni s'a împlinit visul de veacuri, și neamul nostru cel împrăștiat ca făina orbului, azi este o singură țară mare și puternică, din Maramurăș, până la Marea Neagră și dela Nistru până la Tisa . . .

După adunare

5/4

13.13.78

GENTRUL DE LIBRĂRI REȘITA
LIBRĂRIA Nr. 2 REȘITA
SECȚIA ANTICARIAT

ANTICARIAT - REȘITA
Lei 7

BINE AȚI VENIT!

— CUVÂNT CĂTRE OASTEȚA ȚĂRII! —

Bine ați venit la noi, mândrii voinici, ai Țării Românești!

V'am așteptat de multă vreme; v'am așteptat, și am suferit, până s'a umplut cu vârf paharul amărăciunii.

V'am așteptat; știa m, că trebuie să veniți, că e peste putință să ne mai lăsați în sclăvie.

Vă îmbrățișăm, fraților, și vă mulțumim de jertfele, ce le-ați adus pentru mărirea Neamului Românesc.

* * *

Ați suferit și voi.

Intrați în vârtejul războiului, la chemarea neamurilor civilizate, v'ați pomenit părăsiți de Muscali, și atacoți de pretutindeni.

Și s'a pornit puhoiul oardelor barbare, și teutonul îngânfat a reușit, pe o vreme, să pângărească inima țării.

Se întonau deja acordurile prohodului vostru, care ar fi însemnat atunci și prohodul Românilor de pretutindeni.

Mâni barbare se pregăteau să prăvale piatra uriașă, peste mormântul unui neam fără noroc.

* * *

La MĂRĂȘESTI ați dovedit voi cu vârf, cât de mult s'au amăgit cei ce vă credeau morți.

Duhul strămoșilor v'a oțelit brațele, ca să dovediți lumii, că sunteți urmașii legiunilor Romane biruitoare.

Voi cei crezuți morți v'ați ridicat întru mărire, iar cei ce v'au pus genunchele pe piept, s'au prăbușit ei în groapa, ce o pregătiseră vouă.

Veniți, dragi frați, cu fruntea ridicată; voi aduceți în ranișile voastre viitorul de aur al României-Mari.

Veniți, în numele dragostei de neam, în numele umanității și al libertății tuturor neamurilor.

TRĂIASCĂ AUGUȘTII SUVERANI AI TUTOROR ROMÂNILOR!

TRĂIASCĂ ARMATA ROMÂNĂ!

